

Az óriás könyv

Szőnyi István:
Dunakanyar – Zebegény
– otthon – család

Szerkesztő: Kieselbach Tamás

Gigantikus könyvóriás született a Kieselbach Galéria műhelyében. Három kötet, amitől meghajlik az asztal lapja.

14,2 kg művészet

14,2 kg összsúlyú művészeti monográfia. A Szőnyi István munkásságát bemutató három kötetes monográfia páratlan a magyar művészet történetében. Miért kell egy könyvnek ilyen „túlzó" méretet öltenie? Miért olyan nehéz, hogy alig lehessen hazacipelni, hogy alig lehessen forgatni? Azért, mert valahol helyet kellett kapnia a 4577 reprodukciónak, hogy egy gazdag és termékeny magyar festői életmű a maga elérhető teljességében mutatkozhasson be. A könyvolvasók – legyenek otthon vagy egy könyvtárban – így minél több műalkotás tudnak megcsodálni részletgazdag, egész oldalas reprodukción, az apró képecskék helyett.

Mi az az oeuvre-katalógus?

Az „oeuvre" a francia 'mű' jelentésű szóból ered, de a képzőművészetben ennél többet is jelenthet: a teljes életművet. Az oeuvre-katalógus egy-egy festő vagy szobrász életmű-katalógusa, benne van az összes fellelhető, beazonosított alkotása, őrizzék egy múzeumi raktár mélyén vagy egy távoli magángyűjteményben. A művészettörténet számára az oeuvre-katalógus olyan, mint az irodalom számára a teljes kritikai életműkiadás. De miközben a Jókai-, Ady- vagy József Attila-összes számos könyvespolcon ott lapul, a magyar festők oeuvre-katalógusaiból alig készült el egy-kettő. Ötvenéves aprócska füzetekből, ugyanazt a száz reprodukció ismétlő vékonyka albumokból ismerjük a leghíresebb magyar művészek életművének többségét. A Kieselbach Galéria nagyszabású vállalkozása rá akarja irányítani a figyelmet az oeuvre-katalógusok fájó hiányára. Ezért készítette el – Kieselbach Tamás szerkesztésével, számtalan kiváló szakember bevonásával – Szőnyi István életműkatalógusát, a teljes oeuvre bemutatásával, egy izgalmas tanulmánykötettel és két külön

képkötettel. A magyar művészeti könyvkiadásban páratlan léptékű vállalkozás eredménye: 3 kötet, 17 tanulmány, 4577 reprodukció, 1720 oldal, 450 dokumentumfotó. Össztömege (tokkal együtt): 14,2 kg.

Ilyen méretű monográfiákkal és oeuvre-katalógusokkal sok-sok művész büszkélkedhet a világ művészetértő nagy nemzeteinél, de a magyar képzőművészet történetében hasonló léptékű mű eddig nem született. A háromkötetes Szőnyi nem csak egy nagy munka végterméke, hanem egyszersmind egy lehetséges prototípus, egy modell a jövő hasonló hazai kiadványai számára. A magyar festészet nincs még leltárba véve, nincs feldolgozva a maga mélységében és gazdagságában. Hasonló vállalkozások szükségesek ahhoz, hogy elfogyjanak a „fehér foltok".

Miért épp Szőnyi?

Márai Sándor szerint Szőnyi különleges életműve a magyarsághoz és a világhoz szól: „Elmondott rólunk a világnak és mimagunknak valamit, amit örökké érzünk, de csak ritkán tudunk kimondani." Ideális választás egy modellértékű életműmonográfiához, hiszen Szőnyi a 20. századi magyar festőművészet megkerülhetetlen nagy mestere. Finom színharmóniákra épülő látványfestészetét kortársai a férfilíra francia képviselőjéhez, Bonnard-hoz hasonlították. Kállai Ernő szavaival élve „a szelíd életharmóniák festője" volt. A Dunakanyar különleges szépségű települését, Zebegényt ő tette művészeti központtá. A műterme kertjéből elé táruló csodálatos látvány a magyar tájképfestészet gyöngyszemeit ihlette. Főiskolai tanárként több nemzedéknyi festőt oktatott, akik mind – köztük Keserü Ilona vagy Reigl Judit – felnéztek rá művészi kvalitása és etikai tisztasága miatt. A Kieselbach Galéria egy nagyszabású életmű-kiállítással tiszteleg a mester munkássága előtt, a három kötetes tanulmánygyűjtemény és életmű-katalógus megjelenése alkalmából.

Világhírű művésztanítványai dicsérték szakmai és emberi kiválóságát. Hálás növendékeinek egyike, Reigl Judit így írt róla önéletírásában: „Tanárom, Szőnyi tulajdonképpen nem tanított, csak felügyelt a munkámra. Soha semmit nem javított, csak megbírálta a képet. Nagyon jól." A fiatal Keserü Ilona az ötvenes évek szocreáltól uralt sötét éveiben járt Szőnyi freskóosztályába. Mesterére így emlékezett vissza: „Szőnyinél szerettem volna továbbtanulni, mert ő volt a nagy mester."

„Szőnyi az egyik, ha nem a legkíváncsibb, legérzékenyebb szemű magyar festő: mintha minden pillanatban arra vadászna, hogy az elé kerülő látványból mit és hogyan lehet képpé formálni. Éppen ezzel az

örökös figyeléssel, a látvány birtokbavételével, az egyszerű dolgokra való rácsodálkozás képességével magyarázható, hogy nála szebben és mélyebben senki sem ragadta meg a létezés örömét. Ebben is Bonnard-ra emlékeztet. Ha valaki nem áll ellen, ha hagyja magát »átölelni« ezzel a végtelenül kulturált festészettel, az kimeríthetetlen élményforrásra talál benne. Sokszor tapasztaltam mások otthonában járva, hogy egy szép Szőnyi-festménynek olyan aurája van, amely megemeli, megnemesíti a környezetét. Az élet harmóniáját kifejező képek látszólagos eseménytelensége mögött fantasztikus gazdagság rejlik. A meglepő kivágatok, a váratlan színtalálkozások, a pontosan megkomponált foltrendszer, és mindenekfelett a hangulatok és érzések képpé formálásának utánozhatatlan finomsága megunhatatlanná teszik az életművet. Ezt a gazdag világot akartam bemutatni ebben a könyvben."

Részlet Kieselbach Tamás könyvhöz írt előszavából

Szőnyi István: Dunakanyar – Zebegény – otthon – család
Szerkesztő: Kieselbach Tamás
2023, Kieselbach Galéria, Budapest

Részlete a könyv fülszövegéből:

„A kötet szerkesztője, Kieselbach Tamás művészettörténészként, gyűjtőként és műkereskedőként az elmúlt évtizedek alatt alaposan feltérképezte a Szőnyi-képek lelőhelyeit: múzeumi raktárak, hazai és külföldi magángyűjtemények szisztematikus átvizsgálása után, több ezer reprodukció elkészítését követően foglalta három kötetbe ezt a kimeríthetetlen életművet. A szerkesztő a korszak elismert kutatóit kérte fel, hogy az általa felvetett témákat tudományos igénnyel, de könnyen befogadható formában tárják az olvasók elé. Alapos áttekintések és izgalmas »kis színesek« követik egymást a tartalomjegyzékben, így mindenki találhat magának kedvére való témát. Magyarország egyik legszebb tája, a megtalált zebegényi otthont övező Dunakanyar éppen úgy megelevenedik a tanulmányok és a képek által, mint a két világháború közötti magyar társadalom, a legjelentősebb műgyűjtők kávéházi asztala, az intim otthon-képek és a monumentális freskómegrendelések sora, az ötvenes évek kéretlen támogatói, Kádár János és Aczél György, vagy éppen a világhírűvé váló festőtársak és tanítványok Amrita Sher-Giltől a Párizsban karriert csináló Reigl Juditig és Hantai Simonig. A 20. századi magyar történelem drámai eseményei,

az első és a második világháború, a vészkorszak és 1956 Szőnyi és családtagjai élettörténetein keresztül sejlik fel a kötet lapjain. A monumentális összefoglaló munka legfontosabb hozadéka a szinte kimeríthetetlen, az életmű minden apró részletébe betekintést adó képanyag, amelyet a szerkesztő friss szemmel, 21. századi attitűddel rendezett el egy új, különleges izgalmakat rejtő vizuális narratíva mentén."